

Székely sulyok,
Udvarhely megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

Tukai sulyok,
Udvarhely megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

AZ ORNAMENTUM TANÍTÁSÁRÓL

ÍRTA KÖRÖSFŐI K. ALADÁR

Minden művészi tanítás meglehetősen fogas probléma. De legfogasabb, legnehézebb valamennyi között az ornamentum tanítása. Minden kísérlet, ami pedig első pillanatban olyan kézenfekvőnek tetszik, hogy a formából induljunk ki, végül okvetlen csődhöz vezet. Az organikus fejlődésnek, továbbfejlesztésnek előbb-utóbb kerékkötőjévé válik.

Mert nem a forma, az elem maga, teszi ki az ornamentum lényegét, hanem az, hogy hogyan bánunk el vele.

Minél erőteljesebb és egészségesebb egy kornak az ornamentális érzése, díszítőképessége, annál szabadabban és kérlelhetetlenebbül bánik el az egyes formával, alárendelvé azt az összehatás céljának.

Csak az ornamentikában visszafejlődő erőitlen korok zárkoznak el a formák gazdagságától és azok állandó variálásától és a stílust inkább, természetlenségük tudatában, néhány elfogadott forma merev ismétlésében keresik.

Az egészséges ornamentális kor sem dolgozik diszfunkció nélkül; nem vesz át találmokra minden formát. De ösztöne csalahatatlannabb lévén, sokkal többet mer. Nagyobb az átfogási képessége.

A gyenge kor, nem bízván többé ösztönében, csak a kipróbált, bevált után nyúl. Lehetőleg megszorítja önmagát, hogy eredményében biztos lehessen. Elszegényedik. Ugyanez áll a szín problémájára nézve is.

Az egészséges ornamentikának próbaköve, leghatalmasabb hordozója: a szín. A színek ereje, változatossága, gazdagsága.

A gyenge ornamentális korok csak néhány — kevés — elfogadott színekkel dolgoznak, végül egészen elszíntelenednek, elvértelenednek.

Körülbelül ilyen evolúción ment át az ornamentum pl. a középkortól a reneszánszon és barokon át.

A középkor díszítményét határtalan szín- és formagazdagság jellemzi.

A kora reneszánsz már kiválaszt magának néhány kedvenc állati és növényi formát s egy-két színekkel: kék-piros-sárgát

Malomfalvai sulyok,
Maros-Torda megye.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

Szikládi sulyok,
Maros-Torda m.

Schlegel mit Kerbschnittverzierung.

AZ
ORNAMENTUM
TANÍTÁSÁRÓL

(arany) vagy fekete-piros-sárgát (arany), végül aztán a barok úgyszólván teljesen elveti magától az önálló formát és az arany-fehér-szürke vagy arany-fehér színakkordot teszi egyeduralkodóvá.

A modern bécsi stílus is ezáltal tudott magának gyorsan valami eredeti önállóságot biztosítani, hogy tudatosan csak néhány kevés geometriai forma ismétlésére és a fekete-fehér szín kombinálására szorítkozott.

Természetesen mindeme korok ornamentikájának megvan a maga bája és jelentősége, mindazonáltal tagadhatatlan, hogy képzeleti gazdagság és a kifejezési lehetőségek változatosága — tehát az őserő — tekintetében főbbet tanulhatunk a középkortól, mint az utána következő korok bármelyikétől.

Minden ornamentikában annak lényegét, életét, értelmét: szelleme teszi ki. Szellem! Üres szó, meg sem magyarázható! S mégis ebből a szellemből kell valamit átvinni tudnom a tanítvány lelkébe, hogy ornamentális tanításomnak valami eredménye lehessen! Ez a szellem: valamiben rokon a zenével meg a matematikával. Néhány arány, viszony, mely minden egyébtől függetlenül is kifejezője az illető ornamentális stílusnak, de kifejezésében aztán nagyon összefügg mindig a feladattal és az anyaggal, a technikával, amellyel a feladatot megoldjuk.

Ha pl. azt mondom, hogy a reneszánsz ornamentikájában igen gyakran előfordul ez az arány: 1:2-höz vagy 1:3-hoz (pl. a díszítmény területe viszonylik a háttér területéhez mint 1:3-hoz), a magyar ornamentikában meg gyakran találunk ilyen viszonyokra, ismétlődésekre mint 1:4-hez, vagy 1:5-höz, sőt 1:7-hez, ezzel ugyan magyaráztam valamit s lehet is belőle érteni, de azért, ha egy német embernek ezt megmondom, ő ezzel még magyar ornamentikát nem fog tudni csinálni. Illusztrációképpen mondtam el ezeket, hogy más is gondolkodjék róluk. Tehát ebből kell kiindulnunk: egy határozott színakkordból s ezzel összefüggésben néhány nagy arányból, melyek teljesen a feladattól, az építészettől, a szerkezettől függenek s amelyekhez végül mintegy maguktól értetődőleg kapcsolódnak az egyes formák vonalai és foltjai.

A színiakadémia Egressy-termének díszítésénél a feladat a következő volt: Egy 5 m. széles, 14 m. hosszú, 4,80 m. magas előadási termet harmonikusan kiképezni ajtókkal, ablakkal, fa-lambériával, kandallóval, mely fölé a falba volt illesztendő Egressy arcképe s egy alacsony pódiummal a szavaló tanítványok számára.

Ezzel összhangban volt megkomponálandó a kifestés is.

Az első vázlatokat együtt készítettük Szablya-Frischauf Ferenc tanárral, ki aztán az egész belső berendezést, az asztalos- és egyéb munkát — részben tanítványai által megrajzoltatván — megoldotta és elkészítette.

En a fülgyfa színéhez alkalmazkodva egy piros-fekete-sárga-fehér színakkordban állapodtam meg, a formai megoldásban pedig kissé a régi matyó hímzésekre támaszkodtam.

Anyagnak a terem intimségénél fogva a kazeinfestéket választottam.

Az ornamentikát patrontechnikával oldottuk meg, kihasználván a kazein-nyujtotta mély, tűzes, érett tónusokat.

A dobogó fölé, egyszerű piros alapra, Bánk bán néhány főbb alakját festettem a lehető legegyszerűbb ritmusban.

A legnagyobb nehézség itt az volt, a patrontechnikás díszítményt a figurálissal teljes összhangba hozni.

Tudatában vagyok annak, hogy itt a legutolsó zökkenéseket talán még sem sikerült kiküszöbölnöm.

Fölül a frizbe tizen-nyolc neves színműfő és színész arcképét festettem.

Törekvésem persze az volt, az egészbe nemcsak egységes, hanem önkény-

telenül is magyaros szellemet hozni s ebből a szellemből munka közben valamit tanítványaim lelkébe is csepegtetni.

A második feladat, bár időrendben előbb került kivitelre, mint az Egressy-terem, a váci örökimádás kápolnájának kifestése volt, amellyel gróf Csáky Károly püspök ír bízott meg.

Egy modern, néhány év előtt készült, arányaiban nem nagyon szerencsés, kissé túl magas kápolna ez — román stílusban. Mint színakkordot a piros-fekete (illetőleg annak komponenseit: különféle árnyalatú szürkét) és aranyat választottam. A többi szín csak egészen kis foltokban, mintegy ékkőszerűen, az egyhangúság megbontására, szerepel.

És mivel a dekorációt mindig összhangba kell hozni és alá kell rendelni az építészetnek, a díszítménynek — bár a legnagyobb szabadsággal éltem — mégis némi romános ízt adtam.

Fontos volt ennél a feladatnál az arany alkalmazásának problémája: hogy ez gazdagnak s egyúttal mégis diszkrétnek is hasson.

Az anyag itt is kazeintechnika volt; a tartóság fokozása kedvéért egy kis viaszemulziót kevertem bele.

